

POSTANOWIENIE

Dnia 30 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania Z. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 30 września 2014 r.,
zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 30 kwietnia 2014 r.,

1. oddała zażalenie;

2. przyznaje adwokatowi S. D. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego tytułem pomocy prawnej udzielonej w postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Najwyższym kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2014 r. odrzucił skargę kasacyjną ubezpieczonego od wyroku tego Sądu z dnia 21 stycznia 2014 r., którym oddalono apelację Z. J. od wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 22 maja 2013 r., oddalającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W uzasadnieniu postanowienia podano, że odpis wyroku Sądu drugiej instancji wraz z uzasadnieniem został doręczony skarżącemu w dniu 30 stycznia 2014 r. Postanowieniem z dnia 12 lutego 2014 r. Sąd Apelacyjny ustanowił dla wnioskodawcy adwokata z urzędu do prowadzenia postępowania ze skargi kasacyjnej od wyżej wymienionego wyroku i zwrócił się do Okręgowej Rady Adwokackiej o wyznaczenie pełnomocnika. Wyznaczony adwokat nie znalazł podstaw do sporządzenia i wniesienia skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego. W dniu 26 marca 2014 r. Z. J. osobiście wniósł skargę kasacyjną skargę kasacyjną od tegoż wyroku, którą Sąd Najwyższy przekazał Sądowi Apelacyjnemu. Sąd drugiej instancji podkreślił, że skuteczne wniesienie skargi kasacyjnej wymaga zachowania przymusu adwokacko - radcowskiego. W postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje bowiem zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych (art. 87¹ § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). W przedmiotowej sprawie skarga kasacyjna została sporządzona i podpisana osobiście przez Z. J., który nie posiada kwalifikacji wskazanych w przepisie art. 87¹ § 2 k.p.c. Konsekwencją braku zdolności postulacyjnej strony jest zaś niedopuszczalność przedmiotowego środka zaskarżenia i jego odrzucenie.

Powyższe postanowienie zostało zaskarżone przez ubezpieczonego, działającego przez pełnomocnika z urzędu. Postanowieniu zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 45 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, przez odstąpienie od ich właściwego zastosowania, co wyrażało się pozbawieniem wnioskodawcy prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury przed sądem. Do powyższego naruszenia doszło w sytuacji stwierdzenia przez przydzielonego wnioskodawcy pełnomocnika z urzędu braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej i odstąpienia przez organy sądowe od wyznaczenia stronie innego pełnomocnika, celem ponownego rozważenia zasadności wywiedzenia skargi do Sądu Najwyższego. W takim stanie faktycznym wnioskodawca sam wystosował skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, która została odrzucona zaskarżonym postanowieniem. Żalący się wniósł o: 1/ uchylenie skarżonego postanowienia w całości; 2/ wyznaczenie wnioskodawcy pełnomocnika z urzędu do postępowania kasacyjnego, tj. do sporządzenia skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego i 3/ zasądzenie kosztów

zastępstwa procesowego na rzecz pełnomocnika ustanowionego z urzędu, według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu zażalenia wskazano, że u podstaw odrzucenia skargi kasacyjnej legł fakt, iż nie został zachowany przymus adwokacko-radcowski, zaś pełnomocnik wyznaczony wnioskodawcy z urzędu nie znalazł podstaw do sporządzenia i wniesienia skargi kasacyjnej. Skarżący wobec takiego stanu faktycznego stoi na stanowisku, że pomimo wyznaczenia mu pełnomocnika z urzędu, działania organów sądowych nie zapewniły mu rzetelnego prawa do sądu. W momencie otrzymania pisma pełnomocnika wraz z opinią, skarżący przesłał zarówno do biura Okręgowej Rady Adwokackiej jak i do Sądu Apelacyjnego swoje pisemne stanowisko, w którym zanegował opinię o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej, oczekując dalszej pomocy ze strony organów sądowych (co było i jest usprawiedliwione jego sytuacją materialną). Wnioskodawca nie otrzymał odpowiedzi na swoje „zażalenie do opinii”, stąd też, nie mając wiedzy prawnej, złożył sam do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną wraz z wnioskiem o jej rozpatrzenie w trybie nadzwyczajnym.

Zdaniem załączego się, jego pismo z 11 marca 2014 r. winno być rozpatrzone zgodnie z jego treścią - jako wniosek o wyznaczenie kolejnego pełnomocnika z urzędu do złożenia skargi kasacyjnej. Adwokat z urzędu nie jest związany wolą strony wniesienia kasacji, jeśli taki środek jest skazany na niepowodzenie. Jednakże, w razie braku porozumienia między stroną i adwokatem strona może poskarżyć się do miejscowej Rady Adwokackiej na podstawie art. 28 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 635 ze zm.). Rada może w takim przypadku wyznaczyć nowego adwokata, który mógłby wnieść skargę kasacyjną, wnioskując jednocześnie o przywrócenie terminu do wniesienia kasacji na podstawie art. 169 k.p.c. Skarżący wniosek o takim wydzwisku złożył zarówno do Sądu jak i do Rady Adwokackiej. W ocenie załączego się, z zasady skuteczności bezpłatnej pomocy prawnej wynika, że beneficjent takiej pomocy powinien mieć rozsądną możliwość ubiegania się o zastąpienie jednego adwokata z urzędu drugim. Aby skuteczny dostęp do wymiaru sprawiedliwości był zgodny z wymogami art. 45 Konstytucji i art. 6 § 1 Konwencji, musi być osiągnięta równowaga między możliwością odmowy przez adwokata reprezentowania klienta i

możliwością strony postępowania, skutecznego zwrócenia się do Rady Adwokackiej lub do Sądu, w zależności od sytuacji, z prośbą o zastąpienie jednego adwokata drugim, z pełnym poszanowaniem niezależności profesji prawniczej. Samo wyznaczenie adwokata do reprezentowania strony w postępowaniu nie zapewnia samo w sobie skuteczności tej pomocy. Odmowa sporządzenia skargi kasacyjnej, oraz pozostawienie bez odzewu pisma/wniosku skarżącego, nie dała skarżącemu realnych szans skutecznego wniesienia i bronięcia swej sprawy przed sądem kasacyjnym. W takim wypadku doszło do pogwałcenia prawa wnioskodawcy do rozpatrzenia jego sprawy przez sąd i rozstrzygnięcia o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym/rentowym.

Na koniec autor zażalenia podniósł, że z uwagi na zakres umocowania jedynie do postępowania zażaleniowego. nie jest uprawniony do wywiedzenia i złożenia skargi kasacyjnej wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu do jej złożenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie ma uzasadnionych podstaw.

Analizę prawidłowości zaskarżonego postanowienia rozpocząć wypada od przypomnienia, że zgodnie z art. 87¹ § 1 k.p.c. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych. Zastępstwo to dotyczy także czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, a podejmowanych przed sądem niższej instancji. W myśl art. 87¹ § 2 k.p.c. powyższego przepisu nie stosuje się w postępowaniu o zwolnienie od kosztów sądowych oraz o ustanowienie adwokata lub radcę prawnego oraz gdy stroną, jej organem, jej przedstawicielem ustawowym lub pełnomocnikiem jest sędzia, prokurator, notariusz albo profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych, a także gdy stroną, jej organem lub jej przedstawicielem ustawowym jest adwokat, radca prawny lub radca prawny Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa. Wynikające z § 1 omawianego artykułu ograniczenie zdolności postulacyjnej stron w postępowaniu przed Sądem Najwyższym oznacza, iż środek zaskarżenia może sporządzić i wnieść do Sądu

Najwyższego tylko pełnomocnik procesowy strony, będący adwokatem lub radcą prawnym, natomiast nie może tego uczynić sama strona, chyba że jest jedną z osób wymienionych w art. 87¹ § 2 k.p.c. Przyczyny wniesienia środka zaskarżenia przez nieuprawniony podmiot są, z punktu widzenia dopuszczalności tego środka prawnego, obojętne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2005 r., IV CZ 124/05, LEX nr 186713). Skarga kasacyjna od wyroku sądu drugiej instancji należy do pism procesowych obwarowanych szczególnymi wymaganiami, gdyż inicjuje postępowanie przed Sądem Najwyższym. Powinna zatem zostać sporządzona i wniesiona przez adwokata lub radcę prawnego, jeśli strona nie posiada kwalifikacji przewidzianych w ostatnim z powołanych przepisów. Skutek związany z niezachowaniem tego wymagania został określony w art. 398⁶ § 2 k.p.c., bez możliwości uzupełnienia braku. Nie spełnia też ustawowego wymagania związanego z przymusem adwokacko – radcowskim „poparcie” przez profesjonalnego pełnomocnika, ustanowionego z urzędu, dla skargi kasacyjnej wcześniej wniesionej przez stronę nieuprawnioną do dokonania tego osobiście (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2006 r., I BU 2/06, LEX nr 489027 i z dnia 20 stycznia 2009 r., II CZ 89/08, LEX nr 527186). Warto przy tym przytoczyć pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w postanowieniu z dnia 10 września 1998 r., III CZ 114/98 (OSNC 1999 nr 2, poz. 42), w świetle którego jeżeli strona korzysta nieprawidłowo z przysługującego jej prawa do zaskarżenia orzeczenia sądowego i w związku z tym spotyka się z zasadnym odrzuceniem wniesionego przez nią środka, to nie może skutecznie odwoływać się do art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ani do art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 r. w celu wykazania, że została pozbawiona możliwości sprawiedliwego rozpatrzenia jej sprawy przez sąd wyższej instancji.

W rozpoznawanej sprawie skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji sporządził i wniósł do Sądu Najwyższego ubezpieczony, a nie ustanowiony przez niego lub dla niego pełnomocnik w osobie adwokata bądź radcy prawnego. Jednocześnie z akt sprawy wynika, że wnoszący skargę nie należy do kręgu podmiotów, o których mowa w art. 87¹ § 2 k.p.c. Skarga wniesiona bez zachowania

wymagania przewidzianego w art. 87¹ § 1 k.p.c. jest zaś niedopuszczalna i jako taka podlega odrzuceniu z mocy art. 398⁶ § 2 k. p. c.

Sąd Apelacyjny powinien rozpoznać zawarty w zażaleniu wniosek ubezpieczonego o ustanowienie dlań pełnomocnika z urzędu celem sporządzenia i wniesienia skargi kasacyjnej od swego wyroku. W razie uwzględnienia tego wniosku i zaskarżenia przez stronę wyroku drugoinstancyjnego, można byłoby rozważać obecnie podnoszone przez żalącego się okoliczności jako uzasadnienie dla ewentualnego wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia kolejnej skargi kasacyjnej, tym razem z zachowaniem przymusu adwokacko – radcowskiego.

Wobec prawidłowości zaskarżonego postanowienia, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł o oddaleniu zażalenia. O kosztach zastępstwa procesowego w postępowania zażaleniowym rozstrzygnięto stosownie do § 2 ust. 3 i § 19 pkt 1 w związku z § 13 ust. 2 pkt 2 i § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 461 ze zm.).